

«Aitäh, härra Lahtvee! Teil on täna väga konkreetsed ja mõnevõrra ka dramaatilised küsimused.»

JAANUS TAMKIVI, keskkonnaminister

Radaritest, tuule- ja riiklikust julgeolekust

Urve Madar vastab hiljuti Eesti Päevalehes ilmunud murelikule artiklile teemal "Rajatavad tuulepargid võivad blokeerida kallid õhuseireradarid", mis maalib üpris hirmuäratava pildi. On siis olukord teosti nii halb?

Oivaline prügimajandus

Andres Siplane vaatleb kolme võimalikku mudelit kodumajapidamiste prügimajanduse korraldamiseks.

Väärtustades sotsiaalset turvalisust

Hetkel on riigil eelarvega nii palju maadlemist, et puuetega inimeste igapäevaelu reguleerivad seadused võivad tähelepanuta jääda, kirjutab Maire Forsel

GRÜÜLINE

Eestimaa Roheliste häälkandja

WWW.GRYNE.EE

LOE LÄBI JA ANNA SÕBRALE

UUS ENERGIA

Keskkonnaministri poolt kavandatava riigimetsanduse ulja reformiga lubati väiksemat bürokraatiat ja rohkem inimesi metsa

Keskkonnaministri seletused ei veena

RIIGIKOGU ERAKOND EESTIMAA ROHELISED FRAKTSIOON

Sel aastal viidi keskkonnaministri poolt läbi uljas reform riigimetsanduses. Lubati väiksemat bürokraatiat ja rohkem inimesi metsa. Tegelikult kaotas töö hulk otse metsaga tegelevaid töötajaid - metsnikud ja abimetsaülemad. Tööle jäänute tööpiirkonnad on nii suured, et vaid üliinimene suudaks neil tõhusalt silma peal hoida. Taolise „uutmise“ viljad alles küpsevad, kuid juba on suletud uste taga käimas uued ümberkorraldused. Sedapuhku on ette võetud elukeskkond. Juunis moodustas keskkonnaminister töögrupi ülesandega augusti lõpuks reformikava esitada, suvi ju tõine aeg.

Arusaadav, et kõiki kõiki ei kutsuta, kuid selgub, et ka muutuste pöörisesse kistavad töötajad ning valdkonna arengule seni väga olulise panuse andnud akadeemilised ja avalikud ringkonnad jäeti suletud ukse taha. Valmistavast annaks aimu menüü, kui see poleks mitte kirjutatud mõistetamata keeles nagu peenematele köökidele kohane. Või leiame abi kokaraamatust, sest looduskaitseriform peaks valmima vastavalt Keskkonnaministeri arengukavale? Paraku pole nimetatud kavas sõnagi järjekordse reformi vajalikkusest. Dokumentis seadustatakse, et 2006 loodi Riiklik Looduskaitsekeskus. Selle edasist arengut nähakse sujuvana: peetakse vajalikuks arendada looduskaitse tule-

muslikkuse hindamist ja seiret, samuti info kättesaadavuse parandamist ning loodusvahetidele järelevalveõiguse andmist.

Sama vähe on käimasolev reform seotud teiste keskkonnavaldkonna arengut kavandavate strateegiliste dokumentidega: ei leia me selleks tõsiseltvõetavaid põhjendusi keskkonnastrateegiast ega tegevuskavast, ka mitte looduskaitse arengukavast. Samuti ei näe valitsuse tegevusprogrammi 2007-2011 ette mingeid radikaalseid reforme looduse kaitsmise korraldamisel. Nähakse ette vaid seniste reformide lõpuleviimist, andes seadusandlike muudatuste abil Riiklikule Looduskaitsekeskusele kaitsealade valitsemise kohustuse ja järelevalveõiguse.

Neil põhjusil tekkis Riigikogu Roheliste fraktsiooni õigustatud huvi, kaugele ollakse asjaga jõutud. Praeguseks on laekunud kirjalik vastus, millest paraku on raske leida sisulist põhjendust kogu protsessile. Ministri vastus kinnitab looduskaitsete hulgas mõnda aega ringelnud kartust, et teadmata päritolu „poliitilise otsusega“ liidetakse Riiklik Looduskaitsekeskus, Keskkonnaministeri arengukavale? Paraku pole nimetatud kavas sõnagi järjekordse reformi vajalikkusest. Dokumentis seadustatakse, et 2006 loodi Riiklik Looduskaitsekeskus. Selle edasist arengut nähakse sujuvana: peetakse vajalikuks arendada looduskaitse tule-

senine terviklik looduskaitse-süsteem ja anda nn „praktilised tegevused“ üle RMKle. Looduskaitsetööd kirjeldasid kava tutvustajad piiripostide maasse rammimiseks, millega saab hakkama iga vasaravõtete valdaja, siit kumab läbi selge ebapädevus. Pole ime, et vähesed töösse kaasatud looduskaitse spetsialistid on taoliste kavade vastu, kuid avalikult pole neil lubatud eriarvamust väljendada. Märkimisväärne sedagi, et valmiv RMK arengukava küll midagi sellist ei sisalda.

Sügisese istungjärku avapäeval kõnelesid keskkonnaminister ja ministeeriumi ametnikud tulevase reformi ka RK Keskkonnakomisjonis. Ettekanne oli tubli õpilasreferaadi tasemel, ka kõrgkooli esmakursuslasel loodaks looduskaitse sisu paremat mõistmist. Pikk jutt sisaldas paljasõnalisi väiteid funktsioonide väidetavast dubleerimisest, koguni ütlust otseselt samade funktsioonidega ametnikest keskkonna-

Tihti ei mõista enam isegi suhteliselt hästi informeeritud inimesed, millises küsimuses tuleb pärast järjekordset reformi kelle poole pöörduda.

teenistustes ja Riikliku Looduskaitsekeskuse regioonides. Loomulikult nähakse ka koondamiste vältimatust kui kokkuhoidu kitsastes oludes. Kava rakendudes siirdub uue ameti otsinguile kolmveerandsada senist keskkonnakaitsetöötajat, kes nad on ja millisele tööle siirduvad, ei luba segadus isegi aimata. Samuti ei saanud selgeks, kas

kavandatav koondamine ka järgmise aasta eelarves juba arvestamist on leidnud. Rääkimata analüüsist, kuidas muutused looduskaitse kvaliteeti mõjutama hakkavad. Reformi regionaalpoliitilistest kõrvalmõjudest pole ilmselgelt üldse mõeldud. Sada aastat Eesti loodushoidu taandub juhtimisteooria õpikunäiteks, kus seni kujunenud kogemusele palju ruumi ei jäeta.

Looduskaitse arengukavas, keskkonnastrateegias ja valitsuse tegevusprogrammis on mitmeid olulisi põhimõtteid looduse mitmekesisuse kaitseks: kaitsealade võrgustiku toimimise ja seire parandamine, pärandkoosluste kaitsekorralduse tõhustamine, üldsuse kaasamine, loodushariduse ning keskkonnajärelevalve arendamine. Kahjuks ei toeta ministeeriumi talletamata sisearutelu sündiv kava sugugi eesmärkide täitmist. Pideva reformiga kistakse Riikliku Looduskaitsekeskuse ja teiste Keskkonnaministeriumi haldusala asutuste spetsialiste lahti nende põhitegevuse juurest, milleks peaks olema looduskaitse tegelik korraldamine, ning pannakse neid keerlema administratiivse reformi karusel. Tihti ei mõista enam ka suhteliselt hästi informeeritud inimesed, millises küsimuses tuleb pärast järjekordset reformi kelle poole pöörduda. See määratus ollagi karuselli käivitamise põhjuseks. Kaitsealade elanikele ja teistele asjalistele muutub pidevalt reformitav looduskaitsekorraldus täiesti hoomamatuks. Kas see ongi reformi tegelik eesmärk?

Roheline väikelinn

Väikelinnlane, erakondlane või muidu roheline mõttele avatud kodanik, oled oodatud laupäeval, 4. oktoobril s.a. kell 10-18 Tartumaale Elva kultuurimajja Sinilind (Kesk tn 30).

Seminar-mõttetalgutel „Roheline väikelinn“ peame plaani, milline on Eesti valja väikelinnale sobilik ökoloogiliselt tasakaalus toimemudel(id) ning vaagime demokraatiat hetkeseisu väikelinnades.

Juttu veavad teiste seas Rein Kuresoo (Elva linna volikogu keskkonnakomisjon), Ahto Oja (Säästva Eesti Instituut), Toomas Trapido (Riigikogu), Jüri Ginter (Tartu Ülikool), Vallo Reimaa (endine regionaalminister), Peep Mardiste (Supilinna Selts), Airi Hallik (Urvaste vallavolikogu), kuid peaesineja oled siiski Sina ise.

Juttu juhib Contra. Pikemalt peatutakse teemadel: keskkond Elvas ja selle ümbruses, kodanikualgatus ja kogukonnad, roheline senised tegevused omavalitsustes, haldusreform, prügi ja solk....

Üritus toimub Erakond Eestimaa Rohelised egiidi all. Kõik on oodatud kaasa mõtlema ja ütleva. Tee tutvust oma Riigikogu saadikutega. Tegevust leiavad ka lapsed. Pakutakse lõunasööki mahe-dalt kasvatatud saadustest. Osalemine on tasuta.

Täpne päevakava internetis www.erakond.ee Oma tulekust saab eelnevalt teatada ja lisainfot küsida - Andrus Mäeseppalt, 5205131, elva@erakond.ee Kohtumiseni Elvas!

Piirkondade uudised

Septembris kinnitas Erakond Eestimaa Rohelised juhatus erakonna kolme uue piirkonna loomise ning nende juhid.

Loodi erakonna Raplamaa, Põlvamaa ja Elva piirkonnad. Raplamaa piirkonna tööd juhib Eugen Veges, Põlvamaa piirkonda Kalju Preiman. Elva piirkonda juhib 2-liikmeline juhatus - Andrus Mäesepp ja Anni Irs.

Lisaks eelmainituile on erakonnal hetkeseisuga veel 6 piirkonda - Tallinn, Tartu, Tartumaa, Saaremaa, Lääne-Virumaa ja Pärnumaa.

Süvasadam, sild ja teised

PEEP MARDISTE

EER Tartu piirkonna juht

Suure käraga avatud Saaremaa süvasadam seisab täna tühjalt ja väidetavalt kaalub Tallinna Sadam selle müümist. Vaid paari aasta eest tõrjuti seal skeptilisi Rohelisi väidetega, et süvasadamaga kaasnev Saaremaa majandusõitseng kaalub üles ka mõõduka keskkonnakahju. Samade argumentidega müüakse hetkel Saaremaa silda ja Tallinna-Tartu kiirteed.

Euroopa Liidu suurte abirahade loodud võimalustest tiivistatuna on Kesk- ja Ida-Euroopa valitsusi haaranud ehitusbuum. Tolmu alt on välja otsitud pikki aastakümneid ebarentaablitena sahtlipõhjades lebanud grandioosete transpordiprojektide kaustad. Oleks siiski ohutum, kui nimetatud plaanid jääks rahumeeli koos Siberi jõgede pööramise ideega kõigest ajaloo hullumeelsete mõtlevääratuste hulka.

Paratamatult ka väärtuslikke loodusmaastikke tükeldavate suurte maanteedehitamise lood Euroopas on väga sarnased – neid põhjendatakse kui võimalust arendada majanduslikult mahajäänud piirkondi. Sama argumenti kasutati Eestis Saaremaa süvasadama puhul ning seda kuuleb ka Saaremaa silla ja Tallinna-Tartu kiirtee puhul. Maailmas enam kui 200 transpordi suurprojekti mõjusid analüüsis raamatus “Megaprojektid ja risk” (vt. lisatud infokasti) jõuavad autorid järeldusele, et reeglina ülehindavad arendajad kaasnevat positiivset mõju majandusele ning alahindavad keskkonnakahjusid. Ka Eestis oleks kasulik nimetatud raamatu sõnumit kuulata ja maksu- maksjate raha kulutamisel tõsiselt jätkusuutlikumaid lahendusi kaaluda. Näiteks kliimamuutusi tagant tõukavat autostumist saab vältida, eelisarendades linnades ühistransporti ja kergliiklust, linnade vahel peaks suuremat tähelepanu saama reisirongiliiklus.

Sotsiaaldemokraadid promovad Tallinna-Tartu neljarealise kiirtee (täpsemalt – esimese klassi tee) ehitamist kui moodust säästa kümneid inimesi aastas. Äärmiselt üllas eesmärk, aga äkki saavutaks sama eesmärgi odavamalt ka näiteks 3-realise tee ehitamise ning rahasüstiga tervishoidu? Suurushullustusele viitab Tallinna linnavalitsuse miljardide maksvate mitmetasandiliste ristmike idee olukorras, kus eelarvest ei suudeta leida paari miljonit, et üle värvida kuluma kippuvad võõradasid tänavatel.

Saaremaa silda propageeritakse kui võimalust turgutada Saaremaa majanduse konkurentsivõimet ja tõsta saarlaste heaolu. Seda eesmärki saab ainult toetada, kuid kas kümnekond miljardit krooni maksumaksja raha silla ehitamiseks on parim viis Saaremaa majandust elavdada? Olles rääkinud Eesti regionaalpoliitika praktikute, olen ehmatusega avastanud, et regionaalse mahajäämuse vähendamise sildi all arendatavad suurprojektid ei baseeru sageli mitte piirkonna vajaduste analüüsil ja kuluefektiivsusel, vaid mõne mõjuka inimese juhusel utimõttel ja osaval “müügitoöl”.

B. Flyvbjerg, N. Bruzelius ja W. Rothengatter “Megaprojects and Risk. An Anatomy of Ambition.” Cambridge University Press, 2003

Raamat “Megaprojektid ja risk” peaks olema kohustuslikuks lugemiseks transpordi, energeetika ja teiste valdkondade suurinvesteeringutega seotud ekspertidele, ametnikele ja poliitikutele. Raamatu autorid on põhjalikult analüüsinud enam kui 200 megaprojekti ning leidnud suurinvesteeringutega kaasnevaid tüüpilisi majanduslikke ja sotsiaalseid mõjusid. Autorid annavad autorid ka soovitusi, kuidas infrastruktuuri megaprojektide tsüklit mõistlikult üles ehitada, et vältida ülekulu, tarbetuid keskkonnakahjustusi ning tõsta projektidest tõusvat majanduslikku ja sotsiaalset tulu. Raamatu kokkuvõtva järeldusteks on:

50-100% suurune objekti maksumuse ülekulu on megaprojektide puhul tüüpiline; enam kui 100% suurune ülekulu on pole haruldane

Tüüpiline on infrastruktuuri objekti tulevase nõudluse üle hindamine võrreldes hiljem selguva tegeliku kasutusega 20-70% võrra

Projektide ennustatavate ja tegelike keskkonnamõjude sisu ja ulatus on tihti väga erinev. Projekti ellurakendamise järel tehtavad tegelike mõjude uuringuid reeglina välditakse

Tüüpiliselt ei vasta projektide tegelik finantstavus enne selle rajamist ennustatud tasuvusega, viimane on sageli häbematu ülioptimistlik.

Raamatülevaade: Peep Mardiste

TOIMETUS

KATRIN MESILANE, PEATOIMETAJA

ERAKOND EESTIMAA ROHELISED

TOOM-RÜÜTLI 10-3

INFO@ERAKOND.EE

Jahtuv majandus

Majandus jahtub. Jahtub mitte iseenesest vaid ikka inimeste tegevuse tõttu. Majandus pole asi iseenesest vaid ikkagi inimeste suhe.

Täna on ehk just liigne ahnus ning rahaootused Ameerika Ühendriikides tekitanud laenumulli, mis nüüdseks lõhkenud või tühjaks jooksmas. Äriarhvas muretseb: töösturite jaoks on tooraine kasutamine liialt kallis, investeerimispankurite jaoks pole raha liikumine piisavalt vaba, töötajatel on vähem palka kui oodatud.

Nii Eestis kui ka mujal maailmas otsitakse võimalusi majanduse tervise taastamiseks. Vähemalt arvatakse, et see on majanduse

tervise taastamine. Majandus olla tsükliline ja me näeme, et ongi. Arvatakse nagu oleks tsüklite tekkepõhjuseks usk, et piiramatu kasv on võimalik. Nii see tööstusühiskond siiani ka toimunud on: piiramatuse kasvu uskudes ja tsüklitesse komistades. Selmet keskkonna, julgeoleku ja tervise arvelt majandust lappida, oleks ehk aeg kaaluda palju sügavamalt küsimust: kas oleks ehk aeg piiramatu kasvupõhine majandus välja vahetada vajadus- ning võimaluspõhise majandusmudeli vastu.

See poleks ehk sedavõrd tsükliline ja etteaimamatu.

MAREK STRANDBERG

Demokraatia diversiteet

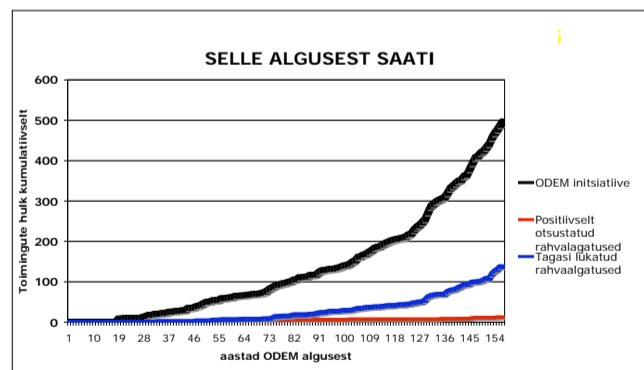
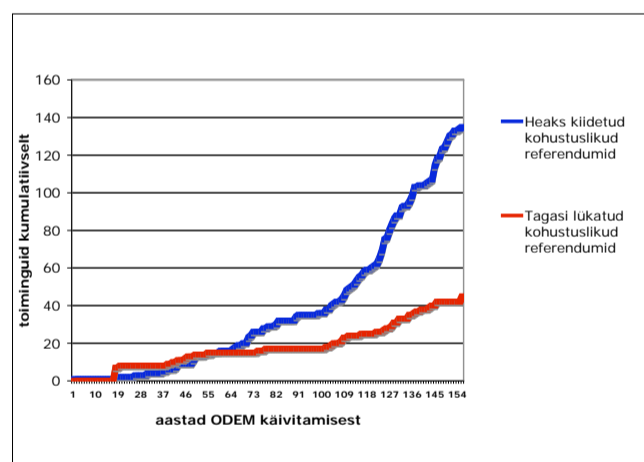
MAREK STRANDBERG
EER
esimene eestkõneleja

E sindatus peab olema mitmekesine. Liigiväene looduski on tegelikult nendesamad liikide väljasuremise märk. Kui Maa ajaloo on toimunud suuremad liikide väljasuremised, pole selle asemele vuhinal kogunenud uued, vaid järgnenud on kümnetesse miljonitesse aastatesse ulatuv tühjuse aeg. Kas poliitilise, kultuurilise või majandusliku mitmekesisusega läheks teistmoodi? Vaevalt. Ainult, et loodetav ajaskaala oleks ehk tunduvalt lühem. Samas teame, et ka 50 aastat poliitilist ühekülgust - türanniat, okupatsiooni, kommunismi, nimetage kuis tahate, on piisav aeg, et sellest kosumine võtaks põlvkondi.

“Kas vabadusesammas peaks tulema siia või mujale?” või kas “Liuväli peaks tulema siia või mujale?” on küsimused, mida peetakse ehk silmas, kui juttu tuleb rahvahäletustest ja otsedemokraatiast. Selles seoses on kurb meenutada, et nii mõnegi poliitiliselt kogunud kala jaoks on sedalaadi hoiak samuti levinud, kui hakata kõnelema, et ehk vajaks Eesti demokraatiagi väikest värskendusküüri. Mitmekesisemaks muutmise kaudu.

Eestis on koguni 2 rahvahäletuse kogemust: esimesel kiideti heaks meie uus põhiseadus ja teisel otsustati liituda Euroopa Liiduga.

Pole siinselegi lugejale vist harv kuulmine, et rahvas ei saavatki otsustamisega toime, kuna olevat lihtsalt rumal ja vajavatki seetõttu (ja ainult) esindusdemokraatlikku eestkostet ning juhtimist. Sellist, kus valijad jäävad valimiste järgselt otseses mõttes hääletuiks ja, kus esindusvõim on garanteeritud kaitstud mistahes allkirjade ja elektrooniliste hiireklõkkide eest. Neid loomulikult võib arvestada, kuid ei pea tingimata. Võib ju vastu küsida: kas valijad on rumalad kogu aeg ja kui, siis milline on see imetabane mehhanism, mis kodanikud valmiskampaania ajaks või vähemalt valimiste päevaks arukaiks muudab...

või ei oodatagi arukaid valikuid üleüldse?

Kõneleme siinkohal Šveitsi laadi otsedemokraatiast, mis on süsteemina ainus sellelaadne mitmekesise demokraatia korraldus maailmas üldse.

Riigikorrald pole Šveits ja Eesti loomulikult otseselt võrreldavad, kuna ühel juhul on tegemist föderaalse riigiga teisel juhul mitte.

Šveitsis on aga olemas esindusdemokraatlikud võimuhemehhanismid ning otsedemokraatia mehhanismid on vahend ja võimalus sekkuda neisse otsedemokraatlikesse otsustesse, kui seda peaks rahvas vajalikuks pidama.

järgneb lk 4

Taastuvenergia ristteel

JAAN TEPP

Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni juhatuse esimees

Taastuvenergia hetke seis ja tulevik Eestis on uute energiamajanduse arengukavade eelnõudega lükatud olulisele ristteele. Ühelt poolt tuleneb see Euroopa Liidu taastuvenergia eesmärkidest aastaks 2020, mis paneb ümber mõtlema meie vananenud sihtarve, teisalt Eesti ettevõtjate aktiivsusest tuuleenergia sektoris. Oluliseks märksõnaks on taastuvenergeetika üha professionaalsem käitlemine turuosaliste vahel, mida kinnitavad pidevad debaadid energeetika sektori arengu ja seda raamivate oluliste dokumentide üle, mis määravad meie valikuid väga pikaks ajaks. Me vormime üheskoos riigi energeetiliselt sõltumatust ja sõnastame selleks oma energiapoliitikat.

Kuid mis siiski on Eesti energiapoliitika põhieesmärk? Dogmaatilist saab tõdeda, et neid on kaks: esiteks tagada energiatootmise varustuskindlus kodumaise tootmise abil ja teiseks vähendada energiabilansis samm-sammult keskkonnavaenuliku põlevkivi osa. Mõlemad eesmärgid on kirjas nii kütuste- ja energiamajanduse arengukavas ning elektritootmise arengukavas.

Tunduvalt ambitsioonikamateks on arenguplaanid aga muutumas nimetatud dokumentide värsketes redaktsioonides, mis peagi ootavad Riigikogu heakskiitu. Kõik küsimused ahenevad lõpuks piirini, kus me üritame ära mõistatada, kui palju elektrit Eesti vajab ja kus kohast me selle võimsuse saame? Oleme kuulnud väiteid, et eeldatavasti vajab Eesti kümne aasta pärast oma elektritarbe rahuldamiseks tootmisestadeid võimsusega ligikaudu 1800 MW ja pärast 2016. aastat saavad Narva elektrijaamad toota elektrit vaid 400 MW võimsusega. Kui see on nii ja me ei eelda tarbimise kasvu, siis on juba praegu väga oluline teada vastust küsimusele: millest ja kes toodab “puudu jäävad” 1400 MW? Mis kütust selleks kasutatakse ja kui palju see maksab? Esitaksin siin ka retoorilise küsimuse – kui palju maksab tuul, ja kas me seda otsustajate tasandil ikka päris täpselt teame, ütlemaks lihtsustatult, et 400 MW ulatuses tuult on parem kui 1200 MW ulatuses tuult?

järgneb lk 5

Radaritest, tuulegeneraatoritest ja riiklikust julgeolekust

URVE MADAR

EER volikogu liige Tallinna Tehnikaülikooli raadio- ja sidetehnika instituudi dotsent Signaalitöötuse õppetooli hoidja

kohta ja liikumiskiirust ruumis. Radarobjektiks võib olla igasugune õhuruumis või maal asuv moodustis, mis erineb oma elektrilise või magnetilise omadustega ümbritsevast keskkonnast. Tavaline radarobjekt võib olla lennuk, laev, kallas, inimene, kaldajoon, veepind, pilved ja muu seesugune ning nende seas ka tuulegeneraatorid. Nagu igas raadiosüsteemis, nii on ka radarites saatja ja vastuvõtja. Kui need mõlemad on ühes geograafilises punktis, siis on meil tegemist monostaatilise radariga.

Mida siis selline radar mõeldab? Õhuruumis on radarobjekti asukoht määratud, kui teada on radiaalne kaugus saatja-vastuvõtja kiirguskeskmes, suunanurk horisontaaltasandil ehk asimuut ja suunanurk vertikaaltasandil ehk kohanurk. Õhuruumis leidub harva paigalseisvaid objekte, loomulikult mõõdetakse veel ka kiirust. Doppleri sagedusnihe suurus on võrdeline objekti liikumiskiiruse radiaalse komponendiga. Niisiis saab monostaatiline radar mõõta radiaalset kaugust, asimuudi ja kohanurka (radarit nimetatakse siis 3-D radariks) ning radarobjekti radiaalkiirust oma saatja - vastuvõtja keskmes suhtes. 2-D radar ehk nn sekundaar-radar mõõdab radiaalkaugust ja asimuudinurka. Kohanurga asemel saadakse lennuki lennukõrgus maapinnast lennuki pardaradari (kõrgusemõõtja) abil ja edastatakse lennuliikluskuskesse. Soovi korral muidugi. Radareid võib ehitada ka sellise vastuvõtja struktuuriga, et liikumatud objektid selekteeritakse välja. Kuna erinevaid radarobjekte on palju ja paigutatakse radareid maapinnale, lennukitele, laevadele, kosmoseaparatuuridele, igasugustele liikuvatele platvormidele ja ka satelliitidele, siis on kindel üks asjaolu - ei ole olemas universaalset radarit, mis töötaks kõikide objektidega ja mis oleks ettenähtud kõikvõimalikuks otstarbeks. Sellist „radarjumat“ ei ole olemas ja ilmselt kunagi ka ei tehta. Niisiis õhuseireks ehitatud 3-D radar erineb oluliselt tulejoone juhtimise radarist. Viimane omakorda ei ole väga sarnane ilmaradariga jne.

Kuidas elektromagnetlained ruumis levivad, sõltub sellest, millises sagedusalas need lained on tekitatud. Peamist ja keskmist sagedust ei nimetata ilmaasjata kandevsageduseks. Alates niisiis kandevsagedusest -50 megahertsi (sõltub maise asukoha geograafiast) levivad raadiolained praktiliselt valguse kiirusega ja sarnaselt valgusega ka sirgjooneliselt, peegelduvad ja neelduvad kahe aine pinnalt, hajuvad peegeldudes ruumis ja alluvad veel mitmele füüsikalisele seaduspärasusele. Nagu näiteks kandevsageduse muutumine Doppleri sagedusnihe võrra saatja ja vastuvõtja mehhaanilise liikumise tõttu. Samuti saab raadiolaineid korjata antennide abil ruumilisse kimpu. Neid omadusi kasutatakse ka radarites. Radarid on välja mõeldud selleks, et määrata elektromagnetlainete abil nn radarobjektide asu-

matu objekt, mida ei saa eraldada liikuvate objektide selekteerimisega (tuulegeneraatori mast) ja samas ka liikuv objekt (liikuvad tiivikud). Tänu maakumerusele „näeb“ 100 meetri kõrgusele paigaldatud monostaatiline radar 100 meetri kõrgusel asuvat tuulegeneraatori tiivikut umbes radiaalkaugusel 84 kilomeetrit. Radaripildil annavad märgi ka kõik lähemal asuvad tuulikud. Tuulegeneraatori märgi intensiivsus sõltub nii tuulegeneraatori tiiviku konstruktsioonist kui ka materjalist. Tuulegeneraatori mast ei anna radaripildile märki, kui radari vastuvõtja selekteerib liikuvad objektid. Tuulegeneraatori tiivik annab märgi küll, kui tiiviku liikumise radiaalkiiruse komponent on piisavalt suur. See tähendab, et tegelikult sõltub kõik tuule suunast. Radarpositiil vaadatuna peab kindla segava märgi saamiseks radaripildile tuul puhuma kogu aeg täiest jõust kõikidel tuulikutel ühes suunas. Nii et loota, et Kellavere radar saab 300 tuulegeneraatori märki radaripildile, on küll peaaegu võimatu. Kui see tuul just eriliselt pole tehtud. Küll peab see ilmataat siis kuri olema. Pealegi seisab tuulegeneraator kindlalt paigal.

Kihnu radar.

Eesti Kaitsejõududes, Eesti Piirivalves, Tallinna ja muudes Lennuliiklusteenindustes ning ilmaradar(id) Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudi (EHMI) kasutada ja hoida. Radareid leidub hulgaliselt lennukitel ja laevadel. Väga olulised on loomulikult õhuseire radarid. Nende hulgas on tuntuim Kellavere radar. Tallinna lennuväljal on praegu ainult sekundaarradar, mis töötab koostööaltide lennukitega nende pardal olevate sisselülitatud saatjatega ja annab radari monitorile ainult koostööaldis lennukite märgid. Lennuvälja taga on ka üks NL ajast pärit vanemat tüüpi seireradar, mille eluiga hakkab küll varsti otsa saama. Viimasel ajal on Eestis asunud elektrienergia toot-

mist hajutama ning sarnaselt kõikide suurte ja väikeste riikidega, rajatakse ka Eestis tuulegeneraatorite parke. On hakatud arutlema radarite ja tuuleparkide vastastikuse mõjutuste üle. Nii ilmus Eesti Päevalehes 08.09.2008. Holger Roone maa murelik artikkel teemal „Rajatavad tuulepargid võivad blokeerida kallid õhuseireradarid“. Artikkel maalib üpris hirmuäratava pildi. Tekib mulje nagu peaks tegema raske valiku radarite ja tuulegeneratorite osas. On siis olukord tõesti nii halb? Ei saa väita, et tuulegeneraatorid radaripildile märke ei tekitaks. Tekitavad küll. Aga milliseid? Tuulegeneraator on radarile eriline objekt, ta nimelt on samal ajal nii liiku-

matu objekt, mida ei saa eraldada liikuvate objektide selekteerimisega (tuulegeneraatori mast) ja samas ka liikuv objekt (liikuvad tiivikud). Tänu maakumerusele „näeb“ 100 meetri kõrgusele paigaldatud monostaatiline radar 100 meetri kõrgusel asuvat tuulegeneraatori tiivikut umbes radiaalkaugusel 84 kilomeetrit. Radaripildil annavad märgi ka kõik lähemal asuvad tuulikud. Tuulegeneraatori märgi intensiivsus sõltub nii tuulegeneraatori tiiviku konstruktsioonist kui ka materjalist. Tuulegeneraatori mast ei anna radaripildile märki, kui radari vastuvõtja selekteerib liikuvad objektid. Tuulegeneraatori tiivik annab märgi küll, kui tiiviku liikumise radiaalkiiruse komponent on piisavalt suur. See tähendab, et tegelikult sõltub kõik tuule suunast. Radarpositiil vaadatuna peab kindla segava märgi saamiseks radaripildile tuul puhuma kogu aeg täiest jõust kõikidel tuulikutel ühes suunas. Nii et loota, et Kellavere radar saab 300 tuulegeneraatori märki radaripildile, on küll peaaegu võimatu. Kui see tuul just eriliselt pole tehtud. Küll peab see ilmataat siis kuri olema. Pealegi seisab tuulegeneraator kindlalt paigal.

Euroopas on tuulegeneraatorid ja radareid peaaegu igas riigis ja keegi ei eita olemasolevat sobituse probleemi, kuid sobitus on kaasajal täiesti võimalik. Maismaal asuvate tuulegeneraatorite ja juba olemasolevate radarite sobitamise küsimusele ei tule. Avamerere rajatavate tuulegeneraatorite paigutuste küsimused on ka Euroopas leidnud lahendusi (näiteks Taanis). Nii on tuulegeneraatorite ja radarite omavaheline sobitamine lahendatud Ühendatud Kuningriikides, Taanis, Norras, Rootsis, Soomes, Saksamaal ja mujal. Sobitatu on tuulegeneraatorite ja radaripostide vastastikused asukohad, tuulegeneraatorite paigutuse tuuleparkide aladel. Radarites ja radarsüsteemides kasutatakse mitmeid täiendavaid sekundaartöötlemise mooduseid tuulegeneraatoritest tingitud radaripildi märkide kõrvaldamiseks jne. Uute radarite hankimisel peab arvesse võtma ka tuulegeneraatorite parkide vajadust Eestis. Energeetiline julgeolek on ka väga oluline osa Eesti üldisest julgeolekust. Tuleviku tuuleparkide rajajad saavad radareid haldavate ametkondadega loovat ja edasiviivat koostööd teha Eesti Vabariigi Valitsuse kohe väljatöötatava ühtse julgeolekukontseptsiooni põhised.

Noored ja Rohelised

Noored Rohelised on 2007 asutatud poliitiline noorteorganisatsioon, mis järgib tegevuses ja põhimõtetes Erakond Eestimaa Rohelised toekspidamisi. Kas Noortel Rohelistel on ka mingi sügavam mõte?

Kindlasti on noortel omavahel lihtsam koostööd teha, kui erinevate generatsioonide inimestel. Seda on tõestanud ka hea koostöö teiste noorteühendustega. Nii mõnedki poliitilised noorteorganisatsioonid on koostööaltimad ja rohelisema maailmavaatega oma „vanade“ erakonnast.

Noortekogusse võivad kuuluda noored alates 14. eluaastast, nii on Noored Rohelised võimalus noortele, kes pole veel 18, aga tahaksid poliitikas kaasa rääkida. Läbi Noorte Roheliste kostab noorte hääl nii teiste noorteorganisatsioonide, laiema avalikkuse kui ka erakonna kõrvu.

Koostöö meie nn suure erakonnaga on vastastikune. On ju noored erakonna jaoks tuleviku tegijate kasvulava.

Eesti Noorteühenduste Liiduga (ENL) oleme korraldanud poliitilisi ümarlaudasid ja sõlminud esmasel koostöösuhel teiste poliitiliste noorteorganisatsioonidega. Täna on meid ka ENLi liikmeks vastu võetud.

Koostööd teeme Eesti Loomakaitse Seltsiga, projekti Alusta Iseendast raames MTV Eestiga. Oleme osalenud mitmete aktsioonide korraldamises - Alkoholi Vaba Eesti pöördumine, MTÜ Päästkem Eesti Metsad ühispöördumine ja üritus Tammsaare pargis Eesti metsade kaitseks.

Noored Rohelised on osalenud juba ka olulistel välisüritustel - Global Greens kongressil Brasiilias ja Coaliton Clean Baltic konverentsil Soomes Karjalas.

Augustis osalesime ka Oderi jõe ääres Frankfurtis toimunud Euroopa Roheliste Suveülikoolis, kuhu kohale jõudmiseks valisime keskkonnasõbralikuma variandi - lennuki asemel sõitsime Frankfurti bussiga. Ei saa märkimata jätta, et 14st Eestist osalenust 11 olid Noorte Roheliste liikmed.

5. juulil toimus Noorte Roheliste esimene korraline üldkoosolek, kus otsustati suurendada organisatsiooni juhatuse liikmete arvu kolmelt viiele. Nüüd on lisaks asutajaliikmetest noormeestele noortekogu juhatuses ka kaks õrnema soo esindajat. Lisaks valiti ka kaheliikmeline revisjonitoimikond.

Noorte Roheliste kodulehekülj http://www.noored-rohelised.ee/.

MARIS ALEKSAŠIN
JAAN VAABEL

Noored Rohelised
Juhatuse liikmed

Demokraatia diversiteet

algus lk 2

Moel või teisel on otsedemokraatlikke mehhanisme ju paljude riikide korralduses. Ka meie põhiseaduses on selgelt välja toodud, kuidas kõrgeima riigivõimu kandja, rahvas, seda võimu teostab: Riigikogu valimistega ja rahvahääletustega. Eestis on rahvahääletuse algataja Riigikogu, mitte rahvas ja võimalik, et siin saabki alguse mõõdukas demokraatia vaesumine ja ühekülgselt muutumine.

Otsedemokraatia on loomult välja kasvanud revolutsioonidest Ameerikas ja Prantsusmaal. Ei jätnud Prantsusmaale märkimisväärset jälge otsedemokraatlikust otsustusmehhanismist, küll aga USA-s, kus on otsedemokraatlikud mehhanismid juurutatud 24 osariigis. Otsedemokraatia pole kindlasti üleüldine ja universaalne täiendmehhanism. Kalifornia osariigis, kus sel moel on olnud võimalik sekunda ka eelarveprotsessi, on ajaloos tehtud karuteene koolihariduse korralduses.

Millised on siis Šveitsi kodanike võimalused harrastada otsedemokraatiat?

Kui suudetakse koguda 100 päeva jooksul 50 000 allkirja parlamendis vastu võetud seaduse vastu, pannakse see hääletusele. Nii otsustataksegi siduval rahvahääletusel liht- hääleteenamusega, kas seadus jääb jõusse.

Teine võimalus on rahvaalgatus, mille puhul peavad algatajad suutma koguda 18 kuu jooksul vähemalt 100 000 toetajat.

Parlament saab seejuures esitada rahvaalgatusel hääletusele pandud eelnõule oma vastupakkumise. Läbiminekuks on vajalikud hääleteenamused nii kantonites kui üldrahvalikult. See on väga lühidalt, peatumata nüanssidel ja seaduse omapäradel ning ajalooliselt kujunenud kantonite õigustel jms. Antagu mulle siinkohal andeks tegelikkuses detailide ja nüansirohke rahvaalgatuse korralduse sedavõrd napp ümberjutustus.

Kas see mehhanism oleks Eestisse otse ülekantav? Kindlasti mitte. Nii pole meie ajalugu, ükskõik, millisel moel me ajaloo joonlauda ja sündmuste toimumisi venitaksime ja kohandaksime, piisavalt sarnaseks seatav ei Šveitsi ega tegelikult ühegi teise riigiga. Kuigi me võime leida palju sarnasusi... või pigem siiski välja mõelda. Šveitsis jõuti riigikorralduses koosmeele vajaduseni 1847 puhkenud kodusõja käigus, mis vältas küll vaid kuu ja tõi kaasa sadakond hukkunut. 1848. aastal vastu võetud põhiseadust täiendati 1891. aastal otsedemokraatias soosivate mehhanismidega.

Otsedemokraatlikud initsiatiivid Šveitsis on põhinenud ja põhinevad edaspidigi sageli

emotsioonidel. Samas on võimalus ja otsedemokraatliku mehhanismi rakendamiseks siiski tee, mis on pannud ühiskonna koos tegutsema. Enamgi, kui palju on kõneldud Eestis kaasamisest. Küll kodanike, küll aktiivsete huvigruppide kaasamisest otsuste ettevalmistamisse ja langetamisse. Otsedemokraatlik mehhanism kutsub kaasamise esile automaatselt, võimu enda poolt ja reeglina põhjusel, et vältida võimalikku otsedemokraatliku sekkumist rahva poolt. Hando Runneli tähelepanek: "...ükskord lahvatub vimma, mis kogunend salaja...", võib osalt käia ka Eesti poliitiliste hõõrdumiste ning rahva ja otsustajate kaugenemise kohta.

Olen seda meelt, et siinkohal ei saa otsedemokraatlikku mehhanismi käsitleda pelga auru väljalaskmise kohana. Selleks oli Täna Otsustan Mina (TOM), mis uudse initsiatiivina kutsus end kasutama, kuid puuduvate väljundite ja koostöötuse tõttu oma võimaliku rolli minetas. Samas on e-riigi võimalused just need, mis otsedemokraatlikke lahendusi võiksid sisuliselt ja mugavalt kasutusse võtta lasta.

Imestatakse, et mille tõttu küll rahval on selline põlgus ja trots Riigikogu liikmete suhtes. Või ka muude võimukandjate suhtes. Selle viha põhjuseks ei ole, ega saagi olla palgad või hüvitised vms. Üks sellise viha algpõhjusi on arvatavalt see nauding ja iha, mida pakub esindusdemokraatlik võim oma teatavas monopoliseerituses ja kaitstuses. Üleolek (nii oludest, faktidest kui muust). Status quo säilitamispiüüd ja -panustused (eelkõige järjekordsetel valimistel), on arvatavalt "vimma" ühed tegelikud põhjused. Majoneesitšekid on selles seoses vaid lülitiks, mis viha ja vimma ilmsiks toovad.

Loomulikult võib küsida, kas analüüsile viitav meedia võiks siinkohal tegeleda rohkem tegelike võõrandumismehhanismide väljatoomisega, mitte niivõrd viha ja põlgust sisselülitavate nuppude kirjeldamisega.

Ühekülgsed demokraatia (vaid esindusdemokraatia näiteks) kaldub teostama võimu rahva üle mitte rahva jaoks. Otsedemokraatiaga rikastatult on paratamatu, et rahva vaba tahe saab valdavamaks antud juhtimiskorraldustest.

Šveitsi otsedemokraatia ajaloo ja kogemuse üks olulisemaid järeldusi on aga see, et selle tulemusena ei hakka vohama mitte populism, nagu sageli peljatakse, vaid pikemas ajas asub rahvas valdavalt toetama valitsuse ja parlamendi initsiatiive. See ei tule mitte asjaolust, et inimesed muutuvad paindlikumaks või aupaklikumaks võimu suhtes,

vaid hoopis vastupidi - võim õpib arvestama, kaasama ning koos toimima.

Alates 1848 on Šveitsis olnud veidi üle 530 otsedemokraatliku toimingut. Pea 190 kohustuslike (seadusakt tuleb siduvale rahvahääletusele panna) referendumite puhul on rahvas hääletanud eelnõu poolt kolmveerandil juhtumeist. Veidi üle 160 rahvaalgatusel on 91% juhtudest see referendumil tagasi lükatud (toetatud esindusdemokraatliku võimu plaani). Pole ju suur hind kodurahu ja üksteisest paremini arusaamise eest?

Veidi üle 1501 nn vetotamise juhul on pooleldi seadustest vetostatud. Kuna esindusdemokraatlikul võimul on õigus hääletamisel panna ka vastupakkumisi, siis 2/3 ligi 30st vastupakkumisest on heaks kiidetud.

Me teame, et esindusdemokraatlik võim on rahalises mõttes küllaltki kallid. Paljud muud võimukorralduse viisid aga kahjuks liialt paljudes ühiskonnale jällegi liialt valusate tagajärgedega.

Otsedemokraatia ei muuda demokraatlikku võimu märkimisväärselt kallimaks, kuid kohandab esindusdemokraatliku võimu käitumise siiski ühiskonna ootuste ja vaba tahte loomuga. Seda kindlasti mitte absoluutselt vaid ikkagi parimal võimalikul moel.

Eesti ja otsedemokraatia?

Küsigem. Siis pigem juba nii: kus käib Eestis see kodusõda, mida oleks vaja lõpetada? Need on kohalikud omavalitsused. Mitte kõik, kuid siiski paljud, kus võimu ja rahva huvid on vastuolus. Õnneks mitte verises. Inimeste eluruumi, harjumusi ja püsiväärtusi vahetatakse kahjuks liialt paljudes omavalitsustes pelgalt ärihuvi de vastu. Omavalitsuste mõju inimeste vahetu elukeskkonna üle on suur. Asjaolu, et täna saab 1% omavalitsuse elanike allkirjadega viia eelnõu voli- kokku, ei leevenda tekkinud olukorda üldse. Ühtse (kodifitseeritud) keskkonnaseadustiku puudumine annab jätkuvalt igale huvilisele oma tõe. Seda nii praktilises asjaajamises kui kohtuvaidlusteski. See on kodusõda, mis täna toimub. Nii tulekski otsedemokraatliku sekkumise ja kaasraakimise mehhanismid juurutada kohalikes omavalitsustes enne- kõike. See on ka hea koht harjutada, kogada ja kohaneda nii rahval kui võimukandjatel.

Kuna erakonnad ei kannu kohaliku võimu tasemel mitte sedavõrd maailmavaadet kui huvisid, siis oleks otsedemokraatlik omavalitsemine lähim eesmärk. Selle tulemuse- na kahaneks parteide roll omavalitsemises ja sellel oleks kaugelt sügavam tähendus kui vabastada koolijuhid vajadusest valida järjekordsete valimiste järel taas sobiv par-

tei, mille abil katuseid parandada ja aknaid vahetada.

Reeglid, millest lähtuda, on aga senisest otsedemokraatia kogemusest teada. Lävend, millest alates saab esitada oma initsiatiivi, ei tohi olla liialt kõrge. Arukas oleks, et see ei ületa 5% valijaskonnast. Nii peab olema ka piisavalt aega, et neid allkirju kokku saada. Riiklike küsimuste puhul peaks olema aasta kuni poolteist aega diskussioonideks. Seaduste vetotamise puhul tuleb leppida 3-4 kuuga ja sel moel siis muuta ka seaduste väljakuulutamise korda.

Omavalitsuse tihedam olek võimaldab allkirja lävendi kogumise aega kindlasti vähendada 3-6 kuuni. Oluline on, et oleks piisavalt aega aruteludeks ja teisalt ka omavalitsusele. Näiteks meelt muuta või veenvaid vastuargumente esitada.

Seadusloome on seadusloome ning otsedemokraatliku algatuse puhul tuleb tagada algatajatele asjakohane õigusabi. Selleks, et nende poliitiline initsiatiiv oleks kirjutatud sobimaks seadusruumi. Abi ei tohi muuta algatuse sisu ega mõtet. Algatuse juriidilise õigekirja eest võiks meie oludes hea seista näiteks õiguskantsler. Saaksime vahetult kaasa aidada kodanikuühiskonna kujunemisele ja tugevnemisele.

Võrdsest kohtlemisest lähtuvalt poleks otstarbekas rakendada siduvale rahvahääletusele valijate väga suurt kohustuslikku kvoorumi. Vee- rand valijaskonnast oleks piir, millest enam osalusnõuet selle toimunuks lugemiseks poleks põhjust seada. Loomulikult tuleb sedalaadi rahvahääletuste järele sõltumatult valvata valmimisjoni või kohtu poolt.

On neid, kes lausuvad, et selline otsustamismehhanismi juurutamine toob enesega kaasa demagoogia vohamise, valijatega manipuleerimise ja valijaskonna tüdimise rahvahääletustest. No on siis praegu läinud teisiti? Kas Eesti poliitika ja otsuste vastuvõtmised on demagoogiavabad? Kas valijad, kellest märkimisväärne osa peab lihtsat ainevahetustlikel põhjustel (arvestades Eestis äratarbitava alkoholi hulka) olema korralikus mõõdukas joobes, ei ole siis sihitud valimisreklamade poolt manipuleeritud? Kas pidevalt kogutavad allkirjad erinevate initsiatiivide kaitseks ei näita tegelikku vajadust sellise demokraatialaienduse suhtes?

Küsimus on loomuses palju laiem. Mitte ainult Eesti demokraatia ei vaja sellist rikastamist vaid tegelikult vajaks seda kogu Euroopa Liidu demokraatiakorraldus. Ikka samade eesmärkide - vimma vältimise ja ühishuvi mõistmise nimel.

Oivaline prü

ANDRES SIPLANE

Eesti Pakendiringluse teenindusjuht EER Pärnu piirkonna juht

debatis silmas pidada seda, et jäätme poliitika peab olema suunatud jäätmetekke vältimisele ning taaskasutuse maksimeerimisele. Prügimäele ladestamist tuleb minimeerida ning metsadesse ladestamine peab lõppema.

Kõik tasuta

Gasuguse avaliku teenuse eest soovitakse maksta võimalikult vähe, kuid tahetakse saada parimat teennust. Kuni taoliste seisukohtadeni välja, et rahvale peaks kõik jäätmekäitlusteenused tasuta olema.

On rõõm tõdeda, et diskussioon jäätmemajanduse üle on saanud riiklikud mõtted. Käimaläinud jäätmediskussiooni fookuses on eelkõige kodumajapidamiste jäätmed. Meenutan, et lövi-osa jäätmetest tekib siiski ettevõtluses.

Käesolevas artiklis vaatlen kolme võimalikku mudelit kodumajapidamiste prügi- majanduse korraldamiseks. Sisuliselt näeb jäätmekäitluste igapäevane korraldus kõigi nende mudelite puhul inimese jaoks ühesugune välja - on olemas koht biolagunevate jäätmete, paberi ja papi, pakendite ning muu olmeprügi jaoks. Küsimus taandub sellele, et kes valib teenuse osutaja ja kes maksab. Sellest sõltub lõpptulemus rohkem, kui me aimata oskame.

Orientiirina tuleb antud

See mudel tähendaks teatava prügi maksu kehtestamist, mida peaks koguma siis kas omavalitsus või riik. Selle maksu suurus oleks praeguste hindade juures aastas umbes 500 krooni leibkonna kohta ehk paarsada krooni ühe inimese kohta.

Saadud raha eest korraldaks maksukoguja hanked ja tagaks jäätmekäitlusteenu- sed kõikidele majapidamistele pluss suurjäätmete ärandmise võimalused jäätme- jaamades ja prügilates.

Süsteemi plussiks on kindlasti mugavus elaniku jaoks ja kindlad standardid, mille järgi teenindatakse.

Küsitav on maksukoormuse jaotamine. Teatavasti on kortermajas jäätmekulud ühe elaniku kohta oluliselt väiksemad kui eramajas. Ning ha- jaasustuses on kulud veel suuremad. Kui kehtestada per capita kõigile võrdne jäätme- maks, siis küsivad korter- jade elanikud, et miks nad peavad kinni maksma maa- meeste jäätmekäitlust. Kui aga kehtestada kulupõhiselt

Erakogu

gimajandus

kolmeastmeline jäätmemaks, siis küsib põllumees, et miks äraostetud jäätmeametnikud teda ahistavad. Kui aga hakata kellelegi jäätmemaksust vabastamisi tegema ja uskuma, et prügi viiakse otse prügimäele, siis tekib vajadus tõhusta järelvalve järele.

Taolise süsteemi miinus on bürokraatia laienemine – tekiksid jäätmespetsialistide ametikohad, kes tegelevad jäätmemaksu kogumisega, hangete korraldamisega ja teenuse kvaliteedi monitoorimisega. Minu jaoks on jäätmemaksu süsteemi kapitaalneviga see, et inimesel kaob ära personaalne vastutus oma jäätmete eest – maks on impersonaalne ning ei sõltu otseselt sellest, kui palju üks või teine isik jäätmeid tekitab. Eesmärk peaks aga olema just jäätmetekke vähendamine läbi majandusliku motivatsiooni.

Täielik turumajandus

Palju on kritiseeritud korraldatud olmeprügi veo süsteemi. Muu hulgas põhjusel, et see annab ühele prügifirmale monopolise seisundi. Arvatakse, et konkurents toimiks palju paremini, kui igal majal oleks võimalik ise valida omale jäätme firma.

Taoline süsteem toimib veel päris paljudes omavalitsustes. Süsteemi plussiks on tarbija illusoorne valikuva-

badus. Objektiivselt ei ole inimene prügifirmale võrdväärne partner tingimuste üle läbirääkimiseks, kuid tal on vähemalt selline tunne, sest tal on võimalik valida mitme vedaja vahel.

Täieliku turumajanduse süsteemi miinuseks on see, et elanikul on siiski võimalik kõrvale hiilida jäätmeveo teenusest, mis aga tähendab metsaaluste prügistamise riski. Teiseks miinuseks on logistika – kui piirkonnas veab prügi kaks ettevõtet, siis sõidetakse ühe konteineri tühjendamiseks kaks korda rohkem kilomeetreid ning ka koormus teekattelle, liiklustihedusele ja õhupuhtusele on suurem. Kolmandaks miinuseks on motivatsioon jäätmeid sorteerida – kui kõigi jäätmekäitlusteenuste eest maksab tarbija turuhinda, siis pole tal kokkuvõttes vahet, kas ta oma pakendid ja paberi sorteerib lahku või mitte. Kui aga hakata motiveerima tarbijat taaskasutatavate materjalide sorteerimiseks hinnaalandustega, siis eksime juba kõrvale täieliku turumajanduse puristlikult põhimõtelt.

Kombineeritud korraldus

Eesti on valinud jäätme-majanduse korraldamisel vahepealse tee. Prügifir-

madele maksavad siiski inimesed otse, aga hanke viib läbi kogukonna esindaja, kelleks on üldjuhul omavalitsusametnik. Siin seal on omavalitsused moodustanud ka koostöövõrgustikke või delegeerinud hanke korraldamise mõnele mittetulundusühingule.

Pakendijäätmete ja probleemtoodete (nt autokummid, patareid, vanaelektroonika) kogumisel on kehtestatud aga tootjavastutusprintsip, mis tähendab seda, et tootjad peavad tagama elanikele teatud nõuetele vastava tasuta kogumissüsteemi.

Seega on inimesel motivatsioon pakendijäätmeid või probleemjäätmeid lahku sorteerida, sest nendest saab tasuta vabaneda. Et aga tagada siiski puhas metsaalune, on inimesel kohustuslik jäätmeveoga liitunud olla.

Tõsi, kriitikud väidavad, et majapidamises ei pruugi korra kuus konteiner täituda jäätmetega ja seega justkui motiveeritakse inimest konteinerit jäätmeid täis panema. See aga on minu arvates üsna möödapäasmatu piirang, kuna selle kaotamine suurendaks juba oluliselt metsaaluste prügistamise riski. Samas saab alati naabrite

vahel jäätmete osas koostööd teha ja luua mitme majapidamise peale ühine jäätmepunkt.

Mis edasi?

Praegune jäätmealane õiguskeskkond on suunatud liigselt tegelemisele jäätmetega ja liiga vähe jäätmetekke vältimisele. On küll rakendatud massipõhine taaskasutuskohustus, kuid praktika näitab, et see ei motiveeri ettevõtteid valida keskkonnasõbralikumaid lahendusi. Vastupidi, turunduseesmärgil on päris mitme kaubaartikli puhul hakatud samale kaubakogusele rohkem pakendit ümber panema. Müügiargument kaalub paraku üles keskkonnaargumenti.

Kodanikualgatuse korras võib küll rääkida kilekotikasutuse vältimisest ja üles kutsuda suvisel grillihooajal kaasas kandma plekist taldriku ja topsikut. Kuid edasi peaks liikuma süsteemse ja laiaulatuslikuma jäätmevältimisega – olen kindel, et näiteks avalikus sektoris on võimalik oluliselt vähendada jäätmeteket. Samuti tuleks välja mõelda, kuidas järgmises majanduskasvu tsüklis kasvada nii, et jäätmetekke ei oleks majanduskasvuga korrelatsioonis.

Seniks... mõnusat prügi-sorteerimist!

Taastuvenergia ristteel

algus lk 2

Tuuleenergia on kõikuv, selle kompenseerimiseks on vaja lisavõimsusi ja hetkel probleemideta kättesaadaval lisavõimsusel on piir, kui eeldada, et esimeseks tasakaalustavaks allikaks on piiriülene transiit ajahetkel. Kuid kas see number on dogma, või on see piir, mille taha liikumiseks peavad teadlased ja otsustajad üheskoos mõtlema lahendustele aastaks 2020 ja pärast?

On õige, et tuul kõigub ja on õige, et seda kõikumist tuleb „siluda”. Kes siis veel, kui mitte võrguettevõtja, on õige asutus ütlema, kui palju süsteem suudab antud kõikumist taluda. Olen rõõmus, et tuuleenergiat ei üritata Eesti energeetikamaastikul enam marginaliseerida, ja et Eesti Energia on loonud oma tuuletiimi uute eesmärkide saavutamiseks. Kuid paljud sõnastavad eesmärgid algavad tehniliste detailide selgeksrääkimisest.

Võtkem alustuseks kasvõi seesama tuule ettearvamatus, millega peale Eesti tegelevad kõik Euroopa riikide tootjad ja tarnijad. On välja kujunenud tuuleenergia prognoosmetodoloogiad, mille veaprotsendid on viidud miinimumini ja mis tagavad tunniajalise täpsusega ette tuuleenergia kõikumise amplituudi. Antud teemast rääkides, lähtume kas tehnilistest edasiarendatud võimalustest või vananenud dogmadest.

Samas ei muuda prognoositäpsus olematuks tuuleelektri kõikumise, küll võtab see aga maha vastastikused pinged tootja ja võrguhalduri vahel. Jääb veel küsimus genereeritavatest lisavõimsustest, mille üle osapooled siiani vaidlevad. Ehk, kui palju on palju ja kas osapoolte arvutusvalemid on ikka ühesugused tuuleelektri installeeritud võimsuse ja keskmise väljundvõimsuse osas, mis mõjutavad võimsuse muutuseid võrgus lühikese aja jooksul. Või lähtutakse võimalikest halvima stsenaariumist ja mida see tähendab.

Vastust vajaks ka küsimus, kas tuulik on juhitav või juhitamatu, ja kui juhitav, siis kelle poolt ja kas see annab võimaluse võrguhalduril täpse prognoosi korral tuulikute tööd vajadusel piirata. Ja kui läheb piiramiseks, siis millise valemilisel. Kas alustatakse suurimast, väiksemast, hiljem liitunud või hoopis piirkonnast, kus alajaamade koormusnäitajad on kõige halvemad. Kas järgitakse proportsionaalset piiramist või tehakse seda n.ö. „nägude” järgi. Kas liigutakse allapoole vastavalt vajadusele või vajutatakse pidur pörandasse?

Lõpuni on ju testimata tuuliku ootamatu võrgust

väljalülitamise mõju nii tuulikule, kui võrgule. Kas see ikka on võrdne 80 tonni rootori äkkpeatamisega, mis lennutab tuuliku võssa ja millega on tuulikupüstitajaid üritatud mõni aeg tagasi hirmutada? Tuuliku lahtilülitus ei tähenda ju hooratta peatamist, seda esiteks ja teiseks, tuule lühiajaline puhangulisus ei lõpeta hetkeliselt tuuliku tööd. Kaasaegne ülekandetehnoloogia võimaldab tuulikul valida sobivat koormust arvestades tuule muutuvat loomust, hooratta vabajooksu inertsia ja tark elektroonika aitab kaasa võrgu vastuvõtuvõimeist lähtuvalt juhtida generaatorite tööd. Kuid ka see on tehniline detail mahtude juures, millest me täna Eesti puhul räägime.

Kas Eestis saab olema 1200 MW tuuleelektrit, näitab aeg. Ehk kas hetkeks, kui Hiiumaa ja muud avamere tuulepargid jõuavad ehituse staadiumisse, on üldse asjakohane rääkida toodangu suunamisest Eesti turule või mitte. Kas ja kuidas erinevad megatuulepargid, mis hakkavad ehk kunagi asetsema erinevates Eesti otsades, saavad üksteise tööd vastastikku tasakaalustada ja kui suure osa puudu jäävast elektrivajadusest need pargid aastal 2016 suudavad katta?

Täna on veel vastuseks küsimus, kas hetkeks, kui nimetatud megamaht saavutatakse, on meie elektrivõrk ikka samas situatsioonis kui täna. Ehk kas võrguarendust pannakse alates tänasest seisma või aitavad tulevikus tasakaalustusprobleemidele kaasa uued ülemerelise ühendused, Euroopa Liidu planeeritav „Super-Grid” kontseptsioon, mille lahutamatuks ja toimivaks osaks planeeritaksegi tulevase avamere tuuleparke koostöös rahvuslike energia-kontsernidega.

Ma viitan siin sellele, et tuuleenergia ei ole täna enam piisifarmerite pärusmaa, kust alustas Taani ja kes just täna sellisele arengule on probleemide eest nagu ta on. See on globaalne energiatootmise viis, millest rahvuslikud energia-kontsernid ei saa kõrvale jääda. Me oleme kõik ühe ja sama supi sees – mitte teie ja meie, ühed head ja teised pahad, vaid ainult meie kõik taastuvenergia tootjad, s.h. Eesti Energia. Vaid üheskoos saame lahendada tehnilised probleemid mahtude ja võrguvõimsustega, et vastata ausalt küsimusele, kui palju me siiski taastuvenergiat tahame ja mis see kõik meile lõpuks maksma läheb ja kas see valik on odavam või kallim otsusest liikuda tuumaenergeetika suunas, kus me täna isegi ei suuda selgelt defineerida neid tehnilisi riske, mida taastuvenergia juures me juba suudame.

Integratsiooni võimalikkusest Eestis, lo

JÜRI
GINTER

EER
juhatuse
liige

Eesti keeles on kaks eri terminit “rahvuslus” ja “natsionalism”, samuti “rahvuslane” ja “natsionalist”. Samas on küll termin “rahvus”, kuid ei ole kasutusel terminit “natsioon”. Paljudes teistes keeltes sellist vahetegemist ei ole. Selline eristamine on andnud neile terminitele ka vastava varjundi. “Rahvuslane” on seotud rahvusliku enesemääramisega laiemas (impeerium või maailm tervikuna) kontekstis ja vastavate tunnuste (keel, kultuur jms) kaitsmisega. “Natsionalist” vastandab end teiste rahvustega ning taotleb endale teatud eeliseid ajaloolistel vm põhjustel. Natsionalismi vormiks on ka antisemitism, antigermanism, antirussitsism jms. “Rahvuslane” on omandanud positiivse oreooli, samas kui “natsionalist” on selgelt negatiivse varjundiga.

Samas on raskusi termini “rahvus” avamisega, sageli käsitletakse seda õpikutes natsionalistlikus tähenduses, nagu seda tegid Stalin ja Mussolini, kes seostasid rahvuse teatud keele, majanduse ja territooriumiga. “Rahvuse” käsitlemine kaasaegses lääne “nation” tähenduses pole eesti keeles eriti levinud, kuigi räägitakse rahvuskondidest (kuid tuntakse muret, et osad koondise liikmed ei räägi vabalt eesti keelt), rahvusvärvidest (kuid pannakse pahaks, kui riigilipp on vene keelt kõneleva inimese käes) jm. Kui analüüsida termini “rahvus” kujunemist eesti keeles, siis ei olnud see algsest “nation” tõlge, vaid kasvas 19. sajandil välja terminist “rahvas”, mis tähistas teatud inimeste gruppi ilma keelelise vm tunnusetähtsusega. Rahvuse mõiste üheks tunnuseks oli päritolu, põlvnemine. Seoses sellega on eesti rahvuse liikmed ka inimesed, kes elavad Austraalias ning ei oska rääkida eesti keelt ning eestlasteks ei loeta inimesi, kes küll elavad Eestis, räägivad eesti keelt, järgivad eesti traditsioone jms, kuid ei oma eestlastest esivanemaid.

Rahvuse seostamist riigi ja kodakondsusega raskendab asjaolu, et rahvusriigi kogemus on Eestis vaid 1920-1940 ja 1992-2008. Enne 1917 jagunesid eestlased kahe erineva Vene kubermangu vahel, neid elas palju ka Peterburgis. Eestlased on valdavalt luterlased, teiseks suuremaks rühmaks on vene keelt kõne-

lev grupp, kes on vene õigeusk.

Naabritel on olnud olukord mõneti erinev. Soomes on rahvusriigi kogemus alates 1917. aastast. Olulisem väheumus on rootslased, endine valitsev rahvus, kes on samuti nagu soomlasedki luterlased. Läti kujunes samuti kahe erineva kubermangu alusel (üheks nendest oli Liivimaa, kuhu kuulus ka Lõuna-Eesti). Samas oli Lätis liisaks enamuse moodustanud zemgalidele ja väljasurevale vähemusele liivlastele ka suurem väheumus latgaled, kes on valdavalt katoliiklased erinevalt luterlastest zemgalidest ja õigeusklikest vene lastest, kes on arvukuselt teine grupp. Venemaa kujunes rahvusriigiks alles peale sajandeid püsinud impeeriumi lagunemise järel 1992. aastal. Leedu ja Rootsi on samuti ajaloo olnud suuremad impeeriumid, kuid nad kujunesid rahvusriikideks varem, Rootsi 18. sajandil, Leedu 1920. Hoopis erinev on riigi ja rahvuse suhe USA-s, kus asub ÜRO ja kus on juhtivad maailma teaduskeskused. Rahvus seondub seal eelkõige riigi, mitte keele (eristumaks varasemast emamaast), nahavärvi, religiooni vm. Inglismaal toimusid etnilised ja religioossed konfliktid tunduvalt varem ning ka impeerium lagunes varem, kui Venemaal.

Selline terminoloogiline segadus on kujunenud täiendavate pingete tekitajaks erinevate etniliste gruppide vahel. Ühelt poolt pole kunagi selge, mida antud juhul teatud terminiga tähistatakse, teiselt poolt ei või iial teada, kuidas on tõlgitud originaalallikast.

Kui keeles ei ole kahte eri terminit, siis on termin neutraalne ning positiivse või negatiivse aspekti rõhutamiseks lisatakse vastav omadussõna “maru”, “ultra” vms või tuleneb aspekt lause kontekstist n “rahvuslik vabadusvõitlus” või “national movement”. Viimane eristub terminist “nationalist movement”.

Kui inglise keeles on valdavaks “nation” käsitlemine teatud riigi kodanike või elanike tähenduses, siis teatud sõnaühendites on sel terminil ka teine tähendus n “national minority”. See on tekitanud pinnase rahvusvaheliste lepingute vastuoluliseks tõlgendamiseks. Ühelt poolt võib see tähendada vähemust suurema koosluse (nation) raames. See vähemus on osa tervikust ja ei saa olla vastuoluline riigi kui terviku huvidega ning vastuolud võivad olla teiste etniliste gruppidega samas riigis. Teiselt poolt aga

riikidevahelist etnilist ühtsust, kelle on teatud ühised jooned ja huvid. Teatud juhtudel on selliste rahvusvähemuste huvid vastuolus riikide huvidega, kuna taotletakse riigipiiride muutmist n kurdid Türgis, Iraagis jm. Paremaks üksteisemõistmiseks on soovitatav kasutada termineid, mis on ühetähenduslikud ja mis tähistavad vastavates keeltes lähedasi mõisteid. Antud juhul “ethnos”, “etniline vähemus”, “etniline liikumine” jms. Esialgu ei ole igale mõistele vastet, näiteks “rahvuslane” on midagi muud kui “etnilise grupi liige”, samuti on viimane termin väga kohmakas.

Piiride teema on päevakorras ka Eesti-Vene suhetes, kuigi ametlikul tasemel väidavad poliitikud, et see teema pole päevakorras. Samal ajal on küllalt palju eestlasi, kes taotlevad setude jt etniliste gruppide tunnustamist eestlasteks (kuigi neil on erinev keel, usk ja kultuur), kuna sellega on seotud pretensioonid vastavale territooriumile. Teiselt poolt toimib

nn kaasmaalaste poliitika, millega seoses antakse teatud eeliseid osale Eestis elavatest inimestest.

Globaliseerumise aspektist on etniline enesemääramine väga oluline. See on oluline ka konfliktide aspektist, on ju konflikt paratamatult seotud enesemääramisega. Kui enesemääramise ja selle vastastikuse lähendamise tegeletakse teadlikult, ei muutu konfliktid teravaks ja ei jää vinduma, et järjekordse kriisi korral uuesti teravned, vaid kasvavad üle vastastikuks täiendamiseks ja koostööks.

Etniline enesemääramine on oluline ka üha kasvava migratsiooni tingimustes, kus migrantidel on palju lihtsam kohaneda uutest oludest, kui tal on selge ülevaade, milliste etniliste gruppidega on võimalik ühineda. Eestis oli olukord parem enne II maailmasõda, kui toimus etniliste gruppide kultuuriautonoomia. Massilise migratsiooni ajal NSV Liidu perioodil vastav enesemääramise võimalus puudus, määratleti

kas NSVL kodanikuna või vene keelt kõneleva elanikuna. Eesti Vabariigi taastamisel jäi võimalus määratleda end Eesti Vabariigi kodanikuna, Vene Föderatsiooni kodanikuna või nn halli passi omaniku ja kodakondsuseta isikuna. On arusaadav, et selline enesemääramine muutus tekitas segadust ja konflikte. Viimasel ajal on olukord mõnevõrra paranenud, kuna on moodustatud etniliste gruppide seltse, kirikuid jms.

Tänapäeval on sarnane olukord Belgias, kus migrantid määratlevad end üldjuhul prantsuse keelt kõneleva elanikuna.

Enesemääramise üks aspekte on vastutustunne. Ühe äärmuse kohaselt nähakse oma grupi positiivseid jooni ja teiste gruppide negatiivseid jooni, oma grupi negatiivsete joonte eest püütakse mitte vastutada, tunnustades need eranditeks vms. Teine äärmus märkab eelkõige oma grupi negatiivseid jooni ja püüab neid oma tegevusega heastada, samas teiste grup-

pide osas märgatakse vaid positiivseid jooni. Mõlemad need käsitlused on piiratud, ka teise puhul on tegelikult tegemist üleoleva suhtumisega teiste gruppide esindajatesse, mis ei võimalda võrdväärsete suhete kujunemist ja integratsiooni.

Arenenud riigid on loobunud rahvuse mõiste kasutamisest 19.-20. sajandi tähenduses, kui see oli algul vastukaaluks absoluutsele monarhiale. Nüüd tähendab „nation” ühe riigi elanikke ole nemata nende nahavärvi, keelest, kultuurist, religioonist jms. Me peame endale aru andma, et Stalini ja Mussolini definitsioonile vastavalt rahvuseid, millel on oma kultuur, territoorium ja majandus, eksisteerib maailmas haruharva, üksnes muust maailmast eraldatud saartel. Vaid vähearenenud riikides on veel säilinud tööjaotus, kus ühe kultuuri esindajad on karjakaasvatajad ja teise kultuuri esindajad põlluharjad. Ka Eestile oli sadakond aastat tagasi omane selline tööjaotus, kuid kas me igat-

Obume rahvuslusest

Reuters/Scanpix

seme neid aegu tagasi? Ja kui keegi igatsebki, tuleb aru anda, et olukord on pöördumatult muutunud, valdav enamus eestlastest elab linnades ning ei saaks maarahvana hakkama.

Segaduste vältimiseks võiksite teatud aja termini „rahvus“ kasutamiseks olla ettevaatlikud, sest paljud meist on õppinud konflikteid mõistet Stalini definitsiooni järgi (isegi peale Eesti Vabariigi taastamist 1991. aastal). Vähem segadust tekitavad sõnad „rahvas“, „kodanikud“, „elanikud“, „etniline grupp“ ja teised.

Sageli on seatud kahtluse alla integratsiooni võimalikkus Eestis. Sellele annavad alust püsivad konfliktid erinevate etniliste rühmade vahel kogu maailmas. Samas on eriarvamused ja -huvid loomulikud ja edasiarendavad ning nende mahasurumine muudabki „loomulikud“ konfliktid püsivateks ja teravateks, millele ei järgne ühtekuuluvust ega koostööd. Grupidünaamikast lähtuvalt on konfliktifaas paratamatu

peale sõltuvusaasi ületamist ning eelduseks ühtekuuluvuseks ja koostööks. Ka praegust olukorda Eestis võiks käsitleda mitte kui traagikat, vaid kui üleminekut järgmisesse faasi, mis annab lootust jõuda ka ühtekuuluvuse ja koostööni.

Seoses eeltooduga tuleb täpsustada, mida me integratsiooni all mõtleme. On küllaltki levinud arusaam, et integratsioon eeldab, et kõik domineerivast kultuurist erinevad grupid võtavad omaks domineeriva grupi keele, kultuuri, väärtused jms. Sisuliselt on sel juhul tegemist assimilatsiooniga.

Integratsioon tähendab erinevuste vastastikust täiendamist, täienduvust, mille tulemuseks on uus kvaliteet etnilistes suhetes, mis tagab jätkusuutlikkuse ja suurema efektiivsuse. Integratsiooni üheks näiteks on USA, mis on määratlenud end sulatusahjana ning kus on sulandunud uueks kvaliteediks sakslased, inglased, iirlased, aafriklased ja paljud teised etnilised grupid. Eestis on sellise integrat-

siooni näiteks võidukas Euro-laul, millesse panustasid mitme erineva kultuuritaustaga inimesed, samuti on palju edukaid näiteid spordi ja majanduse valdkonnas.

Integratsiooni eelduseks on vastastikune huvi ning sunnist ja vägivaldast hoidumine. Integratsiooni on seni takistanud huvi puudumine. Kaua aega ei olnud Ida-Virumaa inimestel võimalik saada informatsiooni Eestis toimuva kohta Eesti allikatest ning oldi sunnitud kasutama Venemaa infokanaleid. Teatud perioodil oli ka riigi ametlikuks poliitikaks mitte-eestlaste tagasisaatmine nende kodumaale. Vastavaid üleskutseid on olnud ka sel aastal, eriti peale aprillisündmuse. Eriti valusalt mõjub see poliitika neile, kes on juba omandanud eesti keele ja jagavad või mõistavad ning arvestavad siin kehtivaid väärtusi ning kelle identiteet on seotud Eestiga, mis on nende või nende laste sünni- ja kodumaa. Nad on justkui lapsed, kelle vanemad teavad, et nad oma lapsi ei soovigi ning annaksid hea meelega need teistele või erikooli. Konflikti muudab teravaks sunni kasutamine. Kui sunni ohvril ei ole võimalik inimväarikust säilitades taanduda, hakkab ta vastu.

Samuti on tegeletud vaenlaste otsimisega väljast, et mitte tunnistada oma huvi puudust või oskamatus suhteid arendada.

Erakond Eestimaa Rohelised on distantseerunud marurahvuslikust vastandamisest. Rahvusvaheline roheline liikumine käsitleb inimeste erinevust kui rikkust, mida tuleb säilitada ja arendada ning efektiivselt ära kasutada. Täpsem integratsioonipoliitika sõnastatakse erakonna uues programmis ning kõik ettepanekud ja kommentaarid on teretulnud.

Üldiselt võikski keskenduda sellele, et sõltuvuse faasile järgnes enesemääramise täpsustamise faas, mis võib vältida konflikte. Nüüd domineerivast kultuurist erinevad grupid võtavad omaks domineeriva grupi keele, kultuuri, väärtused jms. Sisuliselt on sel juhul tegemist assimilatsiooniga. Üldiselt võikski keskenduda sellele, et sõltuvuse faasile järgnes enesemääramise täpsustamise faas, mis võib vältida konflikte. Nüüd domineerivast kultuurist erinevad grupid võtavad omaks domineeriva grupi keele, kultuuri, väärtused jms. Sisuliselt on sel juhul tegemist assimilatsiooniga.

Integratsioon ja täiendus on vajalik ka Eesti eri piirkondade vahel, eri vanusegruppide vahel, tööandjate ja töötajate vahel, meeste ja naiste vahel.

Liis Treimann

Argumendid meremajanduse olulisusest Eestile

JÜRI LEMBER
Eesti Meremeeste Sõltumatu Ametiühingu aseesimees

Merenduse klaster on ettevõtete ja institutsioonide kogum, mille osised on üks-teisega pidevas vastastikus mõjus. Eesti merenduse klaster (edaspidi tekstis meremajandus) hõlmab orienteeruvalt 1000 ettevõtet. Meie meremajanduse osa SKT-st on orienteeruvalt 3-5% (tulenevalt vastavasisuliste uuringute puudumisest lähtuvalt teiste Euroopa Liidu mereriikide analoogiast), mis näiteks võrdlusena ületab juba täna põllumajandussektori koguprodukti. Meremajanduse kaudne ja täiendav kogumõju Eesti majandusele on otsese mahtudega võrreldes mitmekordne. Kahjuks puudub senini Eesti merenduse klasteri terviklik käsitlus riigi poolt ja sellest tulenevalt ka täpsem ülevaade.

2004. aastal moodustas kümne suurema merenduse ettevõtte käive 20 mlrd. krooni, millest laevanduse osa 23,5% ja merendusala teeninduse ja vahendustegevuse osa 51,5%.

Meremajanduse tuuma moodustab laevandus. Eesti meretranspordiettevõtete netokäive moodustas 2003. aastal 4 miljardit krooni (2004. aasta. 9 kuuga 3,4 miljardit krooni), millest välismaal laekus 2,8 miljardit ehk 69,1%. Seega üksnes veeteenuste müügist laekunud summa on küllalt suur panus riigi väliskaubandusbilansi tasakaalustamisse, mis käesoleva ajal, kus Eesti väliskaubanduse defitsiit ulatub hetkeprognooside alusel 30 mlrd. kroonini aastas, on omandanud eriti olulist tähendust.

Võttes aluseks hollandlaste uuringu tulemused, võib väita, et omamaise laevanduse käive mõjutab kogu muu kal-

dal paikneva ja merendusega otseselt või kaudselt seotud ettevõtuse kasvu proportsioonis 1:3 ehk teisisõnu, tõstes Eesti lippu kandvate laevade reederite käivet 1 mlrd krooni, saavutame kaldapealse ettevõtuse kasvu 3 mlrd krooni. Oluliseks tuleb siinjuures lugeda laevandust toetavate ettevõtete võimekuse kasvu pakkuda rahvusvahelisel merendusteel turul (logistika, ekspideerimine, kindlustus, rahastamine, õigusteenused jms) kvaliteetset ning suuri kapitalimahutusi mittenõudvaid teenuseid. Eestis resideerivate ettevõtjate poolt opereeritakse täna orienteeruvalt kuuskümmend üle 1000 tonnise kaubalaevaga, mis kõik seilavad võõraste lippude all, sest ettevõtlikliima Eesti lipu all ei ole soodus. Laevandusele soodsa maksurežiimi korral oleks tõenäoline nende laevade naasmine Eesti lipu alla.

November 2007 seisuga on laevaomaniku kulud Eesti lipu all ühe madruse palgal pidamiseks kaks korda kõrgemad kui mitmete teiste Euroopa Liidu mereriikide registris olevatel alustel (Eestis 30259 EEK, teistel 16822 EEK vastavalt ITF TCC lepingule). Naaberriik Läti on oma lipu all seda leevendanud, kehtestades meremeestele maksusoodustuse – sotsiaal- ja tulumaksu võetakse kahekordselt miinimumpalgalt. Leedus on omamaise lipu all töötavatel meremeestel tulumaksu määr 0%. Soome ja Rootsi tagastavad laevaomanikule residentidest meremeestelt kogutud otsesed maksud kogu ulatuses.

Tulemuseks kannab 2007. aasta II pooles Eesti lippu pelgalt kaks üle 500 tonnist kaubalaeva. Lätis on vastav number 21 ehk 10 korda suurem ja Soomes 42 ehk 21 korda suurem.

Reisilaevade viimine teiste lippude alla on alanud (AS Tallink Grupp laevad „Regina Baltika“ ja „Vana Tallinn“). Reisilaeva „Regina Baltika“ pidamine Läti lipu all hoiab reederile aastas kokku 16 mln

krooni.

3/4 ulatuses kuulub meremajandus majanduse tertsiaalsektoris ja teenib tulu peamiselt rahvusvahelisel turul ning seega omab üliolulist rolli Eesti majanduse kui terviku tasakaalustamisel, eriti jooksevkonto defitsiidi vähendamisel.

Meremajanduse potentsiaali toetab tõik, et alates taasiseseisvumise algusest, on rakenduskõrgkool Eesti Mereakadeemia ette valmistanud üle tuhande spetsialisti, kes tänaseks suuremas enamuses on omandanud töökogemuse ja hindamatu teadmiste pagasi rahvusvahelises töökasutuskonnas. Tulenevalt kaasaegsest merel töötamise kestvuse statistikast, soovivad möödunud sajandi üheksakümnendatel kõrgkooli lõpetanud laevaohvitserid leida tasuvat töökohta maal. Teadaolevalt on kvalifitseeritud inimressursi olemasolu esmane ja prioriteetne faktor ühe või teise ettevõtlussektori edukaks arenguks.

Teisalt on hetkeprobleemiks, Eesti merenduse jätkusuutlikkust pikas perspektiivis arvesse võttes, noorte huvi vähenemine meremehe elukutse omandamise vastu. Tulenevalt Norra ja Soome kogemusest, on sellel otsene seos omamaise laevastiku olemasoluga. Noorte subjektiivne haridusnõudlus on otseses korrelatsioonis omamaiste reederite avalikult deklareeritud lubadusega tagada tasuvad töökohad oma maist riigilippu kandvatel alustel.

Maailma 3. merendusmeika, Hong-Kongi ühe uurimisinstiituti poolt läbi viidud ja kohaliku, 800 merendusega seotud ettevõtte, küsitluse alusel tuvastati, et antud ettevõtteid näevad ennast olevat edukad vaid juhul, kui vähemalt 75% spetsialistidest omavad eelnevat meretöökogemust. Seega esmalt on oluline tagada Eesti lippu kandva laevastiku taastamine, mis tagab edaspidiselt kogu merendusklasteri arengu.

Väärtustades sotsiaalsel turvalisust

MAIRE FORSEL

EER juhatuse liige, Pimedate abistamise töögrupi liige

Erakond Eestimaa Rohelised sotsiaalprogrammis on öeldud, et väärtustame ühiskonnas sotsiaalsel turvalisust. Seesama sotsiaalne turvalisus on aga hakanud viimasel ajal aina enam ja enam meie riigis kõikumama lööma. Ja kurb küll, ka riik ise, kes peaks seisma ennekõike oma inimeste heaolu ja turvatunde eest, on ühtäkki muutunud laialdase sotsiaalse stressi põhjustajaks.

Viimasel ajal piisab vaid sellest, kui avada ükskõik milline ajaleht või Interneti uudisteportaal, et kaela saada valing hirmutavaid fakte ja ennustusi. Ükskõik, millisest ühiskonnakihihist on uudistes juttu, ikka sisaldab see hulganisti negatiivset infot ja hirmutamist. Telepildi vahendusel tuppaa hiiliv, negatiivsete uudiste laine vaheldub hoogsate reklaamklippidega sellest, kuidas kiirilaenuid meid päästa suudavad ja kuidas alkohol, kui seda "mõnuga võtta", meie meeled jälle optimistlikuks teeb.

Uudistes on ikka aeg-ajalt räägitud pankrotti minevatest erafirmadest ja sellest, kui palju üks või teine firma inimesi koondanud on. Oleme taoliste uudistega harjunud ja saame aru, et see on midagi kapitalismiga paratamatult kaasnevat. Igaüks pole ju sündinud ärimeheks ja tegijal ikka juhtub. Täna toimiv töötuskindlustussüsteem suudab tavapärastes majandustingimustes hästi toimida ja see on andnud kodanikele tagasi mingilgi määral turvatunde, mida koondamistega seonduv olukord lammutada on suutnud. Kuidas peaks aga tundma end üks kodanik kui ühtäkki on oma rahadega ähhta jäänud riiki ise? Alles see oli, kui Riigimetsa Majandamise Keskuse reform paljudel inimestel üle Eesti jalad alt löi, nüüd on kord keskkonnareformi käes. Eks reformide eesmärk peaks ju olema olemasolevat olukorda parandada, muuta personali töö efektiivsemaks ja, mis seal salata, ka raha kokku hoida. Aga miks me peame seda kõike tegema kiirustades ja pikalt ette kavandamata? On ju üsna selge, et kiire reformi eesmärk ei saa olla vaid ametkonna ümberstruktureerimine ja ühise nimetuse alla sättimine. Oleks eesmärk vaid selles, siis oleks see ka vabariigi valitsuse tegevusprogrammis 2007–2011 kirjast. Seepärast poleks mõtet asjaosalisel ministril varjata, et kiired meetmed raha kokku-

Juhtkoer Berenike.

Margus Ansu

hoiuks on ikkagi hetkel peamine. Riik peab oma rahvaga aus olema ka raskes olukorras. Teadmatus, kiired muudatused, ootamatud reformid – kõik see külvab vaid hirmu ja suurendab sotsiaalset stressi riigis.

Paljud inimesed elavad pidevas hirmus toimetuleku ees, aga hirm kui niisugune on väga hävitava loomuga ja pidev hirmudes elamine on üks kindlaim viise stressivõrku kinni jäämiseks. Öeldakse, et raha ei ole elus tähtis, aga julgene arvata, et seda usuvad vaid need, kel seda väga palju. Inimese esmavajadused peavad siiski olema rahuldatud ja just nimelt selle eest paljud meist veel võitlevadki. See on see koht, kus riik peaks oma inimestele appi tõttama ja seadma riigikorralduse nii, et tagatud oleksid kõigi inimeste esmavajadused ja võimalused elus hakkama saada. Sest kui paljud stressid meis enestes on alguse saanud meist endast, meie suhtumistest ja ekslemistest, meie oskamatuses tahtmistest ja vajaduste vahel vahet teha, on siiski riigi asiluu kõik tingimused oma kodanike võimalikult heaks toimetulekuks.

Olukorras, kus riigi tasandil toimub palju meid kõiki puudutavaid muudatusi, on kerge unustada, et meie hulgas on ka neid, kelle elu ilma riigipoolse abita oleks ääretult keeruline, nimelt puuetega inimesed. Hetkel on riigil eelarvega nii palju maadlemist, et puuetega inimeste igapäevaelu reguleerivad seadused ja määrused võivad mõneks ajaks tä-

helepanuta jääda. Ometi elu ju piasjadest koosnebki ja ka täna on palju sellist, mida oleks võimalik üsna väikeste kulude ja lihtsa vaevaga ära teha.

Sotsiaalminister Maret Maripuu käis koos mitme Sotsiaalministeeriumi ametnikuga puuetega inimeste organisatsioonidega kohtumas juba oktoobris 2007. Täna on sellest möödas täpselt aasta, aga paljud puuetega inimeste probleemid pole siiani lahendust leidnud. Juuni alguses käis Erakond Eestimaa Rohelised pimedate abistamiseks loodud töögrupp kohtumas Eesti Pimedate Liidu esindajatega. Saadi infot selle kohta, millised on täna puuetega inimeste probleemid ja milliseid neist probleemidest on juba pikka aega pallina ühest riigis asutusest teise visatud siiani lahendust leidmata. Eestis on puuetega inimestele ühtne seadusandlus. Pole eraldi sätteid pimedate kohta, kui välja arvata see, et bussis saab pimedat saatja tasuta sõita. Üks suuremaid probleeme on, et mõned aastad tagasi võeti pimedatelt ära sügav puue, millega kaasnes sotsiaaltoetuse vähenemine ja kadus ühistranspordis tasuta sõitmise võimalus. Tallinnas on siiski raske nägemispuudega inimese sõit ühistranspordis tasuta, kuid see ei kehti linnadevahelistel liinidel. Põhjenduseks on toodud, et pimedad on pimedaks olemisega harjunud ning sügav puue on ainult lamavatel haigetel ja süstivatest diabeetikust pimedatel, kellel on pidev hüpo-oht.

Samas ei kao ju pimedate inimene takistus igapäevaelus kusagile ja pime olemine piirab liikumist ning tegutsemist. Ole sa nii harjunud kui tahes, kõrvalabi vajab pime siiski paljudes igapäevaelu puudutavates asjades. Eesti Pimedate Liit on püüdnud seista selle eest, et täispimedad saaksid tagasi sügava puude raskusastme, siiani siiski tulutult. On olnud juhtumeid, kus pime inimene, kellel on sügav puue ära võetud, on selle kohustus vaidlustanud, kuid siiani ei ole positiivset lahendit tulnud.

Viimasel ajal tekitavad pimedate hulgas muret Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kavandatavad ühistranspordi seaduse muudatused, mis muuhulgas asendaks tasuta sõidu sõidupileti kompenseerimisega. See teema on juba pikka aega õhus olnud ja hetkel pole päris selge, milliseid lahendusi pimedatele pakutakse. Pimedad kardavad, et uus regulatsioon muudab nende elu keerukamaks ja bürokraatlikumaks, kuna hüvitusi tuleb tagantjärele taotleda hakata. Samas vedajatele nende inimeste tasuta sõitu ei hüvitatud ning just selle sätte osas pöördus õiguskantsleri poole Autoettevõtete Liit, kes leiab, et siiani kehtiv kord ei ole põhiseadusega kooskõlas. Tagantjärele bussipiletite alusel kompensatsiooni taotlemine on pimedatele ajakulukas ja tülikas ning pigem lahendaks olukorra kiipkaartide kasutamine, nii nagu täna kasutavad vabasõidukiipkaarte põhikooli- ja keskkooliõpilai-

sed. Loodetavasti suudetakse leida lahendus, mis rahuldab kõiki osapooli.

Viimaste aastate jooksul on Põhja-Eesti Pimedate Ühing juhtinud korduvalt Tallinna Linnavalitsuse, Tallinna Linnaametite esindajate ja Tallinna Invakomisjoni tähelepanu oma liikmete probleemidele ja teinud nende lahendamiseks mitmeid ettepanekuid. Neist probleemidest peavad vaegnägijad üheks olulisimaks ühissõidukite liinivahetuse ühesuguse paigutuse ja nende hea nähtavuse tagamist, mis pole kahjuks siiani lahendust leidnud. Hinnanguliselt on umbes kuni kümnel protsendil elanikkonnast nägemine sedavõrd halvenenud, et neil on probleeme ühissõidukite praeguste liinivahetuse nägemisega. Tallinnas on liinivahetuse halb loetavus ühistranspordi kasutamisel takistuseks kuni 40 tuhandele inimesele. Antud probleem puudutab ka täispimedaid inimesi, kuna ühissõiduki liinivahetuse teadasaamiseks tuleb neil seda kaassõitjalt küsida, kuid nende halva loetavuse tõttu on sageli kaassõitjalt vastamisega raskusi. Oma pöördumises Tallinna Linnavalitsuse poole palub Põhja-Eesti Pimedate Ühing, et liinivahetuse asuksid kõigil ühissõidukitel alati kindlates, hästi nähtavates kohtades; et liinivahetuse oleksid piisavalt suured ja kasutatavad värvid kontrastsed ning et ühissõidukitel oleks liinivahetuse vajalikul hulgal. Ka paluvad nad, et Tallinna linn viiks ellu oma plaani varustada ühissõidukid

elektrooniliste seadmetega, mis võimaldaks nägemispuudega sõitjate käes olevate seadmete abil kuulda hääleliselt peatusse saabunud ühissõidukite liinivahetuseid. Tehtud on ka ettepanek, et Tallinna linnas kehtestataks kord, mille järgi ühissõidukites peatuste teatamisel öeldaks järgmise peatuse nimi enne eelmisest peatusest väljumata. Nii oleks inimesel võimalik ühissõidukist väljuda, kui ta on eksikombel astunud vale liini ühissõidukisse. Kõik need transpordi puudutavad muudatused peaksid olema hea tahtmise juures kergesti korraldatavad ja jääb vaid loota, et nõrgema nägemisega inimesed ja pimedad ei pea neid muudatusi aastateks ootama jääma.

Kahjuks on täna veel olukord selline, kus ei suudeta täita isegi hetkel kehtivaid seadusi. Näiteks tuleb ikka veel ette juhte, kes ei luba pimedat koos oma juhtkoeraga ühissõidukisse, põhjendades oma otsust juhtkoeral suukorvi puudumisega, kuigi vastavalt Ühistranspordiseadusele võivad ühissõidukites suukorvita. Ka on üsna igapäevane, et ühissõidukis ei öelda peatuste nimisid.

Nagu näete, on palju sellist, mis ammu arutlusele, aga siiani tegemata. Hetkel jääb vaid loota, et vaatamata riigis tekkinud eelarvekriisile ja üleüldisele majanduslangusele, saaksime siiski aega mõelda ka puuetega inimestele ega jätaks nende elu lihtsamaks tegemata vaid seepärast, et tervetelgi raske.